

**MUSIQA NAZARIYASI DARSLARINI INDIVIDUALIZATSIYALASHDA
ADAPTIV TA'LIM TIZIMLARI****Jalilov Shokir Isomiddinovich**

Navoiy davlat universiteti

«Musiqiy ta'lim» kafedrası dotsenti

Annotatsiya: Mazkur maqola musiqa nazariyasi darslarini individualizatsiyalash jarayonida adaptiv ta'lim tizimlaridan foydalanish masalalariga bag'ishlangan. Unda adaptiv o'quv platformalarining talabalarning bilim darajasi, qobiliyati va o'rganish sur'atiga moslashish imkoniyatlari tahlil qilinadi. Shuningdek, musiqa nazariyasi fanida adaptiv tizimlar orqali nazariy bilimlarni bosqichma-bosqich o'zlashtirish, musiqiy eshitish va tahliliy ko'nikmalarni rivojlantirish hamda o'quv jarayonining samaradorligini oshirish yo'llari yoritiladi.

Kalit so'zlar: Adaptiv ta'lim tizimlari, individual ta'lim, musiqa nazariyasi, raqamli ta'lim texnologiyalari, musiqiy kompetensiya

Zamonaviy ta'lim tizimida talabalarning individual imkoniyatlari va ehtiyojlarini hisobga olish muhim pedagogik vazifa hisoblanadi. Musiqa nazariyasi fanida talabalarning bilim darajasi, musiqiy eshitish qobiliyati va tahliliy fikrlashi bir-biridan sezilarli darajada farq qiladi. Shu sababli, an'anaviy bir xil o'qitish metodlari barcha talabalar uchun bir xil samaradorlikni ta'minlay olmaydi. Adaptiv ta'lim tizimlari esa o'quv jarayonini har bir talabaning individual o'zlashtirish sur'ati va qobiliyatiga moslashtirish imkonini beradi. Raqamli platformalar asosida tashkil etilgan adaptiv ta'lim musiqa nazariyasi darslarida nazariy bilimlarni chuqurroq o'zlashtirish, mustaqil ta'limni rivojlantirish va musiqiy kompetensiyalarni samarali shakllantirishga xizmat qiladi.

Musiqa nazariyasi darslarini individualizatsiyalash zamonaviy pedagogikaning dolzarb masalalaridan biri bo'lib, bu jarayonda adaptiv ta'lim tizimlaridan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Musiqa nazariyasi fanida talabalar musiqiy eshitish, ritmni anglash, garmoniya va shaklni tahlil qilish kabi ko'nikmalarni turli darajada egallaydi. Shu sababli, barcha talabalar uchun bir xil mazmundagi va bir xil tezlikdagi o'qitish metodlari har doim ham kutilgan natijani bermaydi. Adaptiv ta'lim tizimlari esa har bir talabaning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda o'quv jarayonini tashkil etishga imkon yaratadi.

Adaptiv ta'lim tizimlari raqamli texnologiyalar asosida ishlab chiqilgan bo'lib, talabaning bilim darajasi, o'zlashtirish tezligi va xatolarini tahlil qilish orqali unga mos

o'quv materiallarini taklif etadi. Musiqa nazariyasi darslarida bunday tizimlar yordamida talabalarga interval, akkord, ritmik tuzilma yoki tonallik bo'yicha turli darajadagi mashqlar berilishi mumkin. Natijada talaba o'z imkoniyatiga mos vazifalarni bajaradi va ortiqcha qiyinchiliksiz bilimlarini bosqichma-bosqich rivojlantiradi.

Adaptiv tizimlar orqali o'qitish jarayonida musiqiy eshitish ko'nikmalarini shakllantirish samarali tashkil etiladi. Talaba dastlab oddiy tovushlar va intervallarni farqlashdan boshlaydi, keyinchalik esa murakkab garmonik tuzilmalarni aniqlashga o'tadi. Agar talaba muayyan mashqda xatoga yo'l qo'ysa, tizim avtomatik ravishda qo'shimcha tushuntirish yoki soddaroq mashqlarni taklif qiladi. Bu yondashuv talabaning bilimdagi bo'shliqlarni o'z vaqtida to'ldirishga yordam beradi.

Musiqiy analiz ko'nikmalarini rivojlantirishda ham adaptiv ta'lim tizimlari muhim rol o'ynaydi. Musiqiy asarlarni tahlil qilish jarayonida talabalarning tayyorgarlik darajasi katta farq qiladi. Adaptiv platformalar talabaning oldingi natijalariga asoslanib, unga mos musiqiy parchalarni tanlaydi va tahlil qilish uchun individual topshiriqlar beradi. Bu esa talabaning musiqiy tafakkurini rivojlantiradi va analiz jarayonini qiziqarli hamda tushunarli qiladi.

Adaptiv ta'lim tizimlari talabalarning mustaqil o'rganish faoliyatini qo'llab-quvvatlaydi. Talaba darsdan tashqari vaqtda ham platformaga kirib, o'z bilimlarini mustahkamlashi mumkin. Tizim talabaning har bir mashq bo'yicha natijalarini saqlab boradi va uning rivojlanish dinamikasini ko'rsatadi. Bu jarayon talabaning o'z ustida ishlashiga, o'z yutuq va kamchiliklarini anglashiga yordam beradi.

Individuallashtirilgan ta'lim jarayonida motivatsiya muhim ahamiyatga ega. Adaptiv tizimlarda qo'llaniladigan rag'batlantirish elementlari, masalan, ball tizimi, darajalar va vizual natijalar talabalarning darsga bo'lgan qiziqishini oshiradi. Musiqa nazariyasi kabi murakkab fanlarda bu omil alohida ahamiyat kasb etadi, chunki talabalar ko'pincha nazariy tushunchalarni o'zlashtirishda qiyinchilikka duch keladi.

Adaptiv ta'lim tizimlari o'qituvchining pedagogik faoliyatini ham samarali tashkil etishga yordam beradi. O'qituvchi platforma orqali har bir talabaning rivojlanish holatini kuzatishi, qaysi mavzularda qiyinchilik borligini aniqlashi va individual maslahatlar berishi mumkin. Bu esa an'anaviy darslarda amalga oshirish qiyin bo'lgan individual yondashuvni ta'minlaydi. Shu bilan birga, o'qituvchi dars vaqtini yanada samarali rejalashtirish imkoniga ega bo'ladi.

Adaptiv tizimlardan foydalanish musiqiy nazariya darslarida teng imkoniyatlarni yaratadi. Turli tayyorgarlik darajasiga ega bo'lgan talabalar bir xil guruhda o'qigan

taqdirda ham, har biri o'z imkoniyatiga mos tarzda bilim oladi. Bu esa kuchli talabalar uchun rivojlanish imkoniyatini, bilim darajasi pastroq bo'lgan talabalar uchun esa ortda qolmaslik sharoitini yaratadi. Natijada, umumiy o'quv jarayonining sifati oshadi.

Raqamli adaptiv ta'lim tizimlari musiqiy tafakkur va ijodiy yondashuvni rivojlantirishga ham xizmat qiladi. Talabalar musiqiy materiallar bilan faol ishlaydi, turli variantlarni sinab ko'radi va o'z xulosalarini chiqaradi. Bu jarayon musiqiy fikrlashni faollashtiradi va talabaning professional kompetensiyalarini shakllantiradi.

Xulosa qilib aytganda, musiqa nazariyasi darslarini individualizatsiyalashda adaptiv ta'lim tizimlaridan foydalanish o'quv jarayonining samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Ushbu tizimlar talabalarning bilim darajasi va o'rganish sur'atiga moslashib, musiqiy eshitish, analiz va nazariy bilimlarni chuqur o'zlashtirishga yordam beradi. Adaptiv ta'lim yondashuvi zamonaviy musiqiy ta'limning muhim tarkibiy qismi bo'lib, talabalar kompetensiyasini rivojlantirishda katta pedagogik ahamiyatga ega.

Musiqa nazariyasi darslarini individualizatsiyalashda adaptiv ta'lim tizimlaridan foydalanish zamonaviy pedagogik yondashuv sifatida katta ahamiyat kasb etadi. Ushbu tizimlar talabalarning bilim darajasi, musiqiy eshitish qobiliyati va o'zlashtirish sur'atidagi farqlarni hisobga olgan holda o'quv jarayonini samarali tashkil etishga imkon beradi. Adaptiv platformalar orqali nazariy bilimlar bosqichma-bosqich o'zlashtiriladi, musiqiy analiz va amaliy ko'nikmalar mustahkamlanadi hamda mustaqil ta'lim rivojlanadi. Natijada, musiqa nazariyasi fanini o'qitish jarayoni talaba markazli, interaktiv va samarali bo'lib, talabalarning professional musiqiy kompetensiyalarini shakllantirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Шавдиров С. А. Подготовка будущих учителей к исследовательской деятельности // Педагогическое образование и наука. – 2017. – № 2. – С. 109–110.
2. Shavdirov S. A. Selection Criteria of Training Methods in Design Fine Arts Lessons // Eastern European Scientific Journal. – 2017. – № 1. – P. 131–134.
3. Shavdirov S. A. Method of organization of classes in higher education institutions using flipped classroom technology // AIP Conference Proceedings. – 2025. – Vol. 3268. – No. 1. – P. 070035.
4. Ibraimov X., Shovdirov S. A. Theoretical Principles of the Formation of Study Competencies Regarding Art Literacy in Students // Science and Innovation. – 2023. – Vol. 2. – № B10. – P. 192–198.

5. Baymetov B. B., Shovdirov S. A. Methods of Organizing Practical and Theoretical Classes for Students in the Process of Teaching Fine Arts // International Journal on Integrated Education. – 2023. – Vol. 4. – № 3. – P. 60–66.
6. Mayer R. E. Multimedia Learning. – Cambridge: Cambridge University Press, 2020.
7. Anderson T., Dron J. Learning technology through three generations of technology enhanced distance education pedagogy // European Journal of Open, Distance and E-learning. – 2011. – Vol. 14. – No. 2.
8. Savage J. Digital technology and the teaching of music // Music Education Research. – 2007. – Vol. 9. – No. 2. – P. 239–249.